

Versteend verdriet

Eduard Leuw brengt oorlogsherinneringen van zijn moeder op toneel



Sylv Schaaap

Eduard Leuw werd in de oorlog geboren. Dat hij nog leeft, is eigenlijk een wonder. Eduard is namelijk joods. Voor de oorlog waren er 140.000 joden in Nederland. Na de oorlog nog maar 30.000, onder wie 3.000 kinderen. Eduard was een van die drie duizend kinderen. Ook zijn twee zusjes en z'n ouders overleefden het. In het toneelstuk 'Versteend verdriet' dat deze maand voor het eerst wordt gespeeld, vertelt hij daarover. Hij speelt daarin zowel zichzelf als zijn moeder.

Door Aukje Bijlsma

Misschien was dit toneelstuk er nooit geweest als Eduard niet doof was. "Mijn moeder heeft een boek geschreven over wat zij in de oorlog meegemaakt heeft. Dat heeft ze drie jaar geleden speciaal voor mij geschreven. Ze wilde dat ik wist wat er gebeurd was in de oorlog, maar ze vond het moeilijk om dat aan mij te vertellen. De communicatie tussen ons verliep niet zo soepel. Daarom schreef ze het op."

"Ik heb het gelezen en toen in de kast gelegd. Ik was er van geschrokken. Ik durfde er niet goed met haar over te praten, dat vond ik te pijnlijk. Mijn vader heeft overigens nooit gepraat over wat er in de oorlog gebeurd was. Eén jaar geleden overleed m'n moeder. Ik ben het boek toen weer gaan lezen. Bij de tweede keer dat ik het las, keek ik er met heel andere ogen naar. Ik was diep onder de indruk van wat ze geschreven had. Door mij en m'n zusje te laten onderduiken, hebben we de oorlog overleefd. Mijn ouders hebben op vijftien verschillende adressen ondergedoken gezeten. Ik had er spijt van dat ik haar niet uitvoeriger verteld heb dat ik bewondering heb voor wat zij gedaan heeft."

De ouders van Eduard waren drie jaar getrouwd toen de oorlog begon. Op 1 november 1940 kregen ze hun eerste kind: Renée. Op 6 september 1942 werd Eduard geboren. Op 27 mei 1943 verliet het gezin hun huis in Amsterdam. Ze lieten alles achter en doken onder. Dat werd na een tijdje gevaarlijk want er dreigde verraad. De ouders van Eduard besloten dat het beter was om voor de kinderen via de verzetsgroep een ander onderduikadres te vinden. Voor Renée werd een pleeggezin gevonden.

Citaat uit 'Versteend verdriet':
'Ze wil niet weg. Ze klampt zich aan me vast. Ze is zo bang dat ze weer van mij gescheiden wordt. Wat moet ik doen? Wat moet ik haar vertellen? Ze is pas drie jaar. Hoe kan ik een kind van drie jaar uitleggen wat er aan de hand is?'



Wat later werd ook voor Eduard een onderduikadres gevonden. Eduards ouders mochten niet weten waar hij naar toe ging.

'Ik vermoed dat je doof bent. Vaak sta ik achter je wies en klap in mijn handen. Je reageert niet. Ik schrijf een briefje aan de mensen die je gaan verzorgen met het verzoek om met je naar een KNO-arts te gaan.'

Eduard: "Voor mij werd een onderduikadres gevonden in Limburg. Daar ben ik tot het einde van de oorlog gebleven. Ik heb daar weinig herinneringen aan want ik was toen heel klein. Maar na de oorlog heb ik wel contact gehouden met m'n pleegouders. Voor mijn moeder was dat pijnlijk, maar aan de andere kant was ze heel blij dat ik dankzij die mensen nog leefde. Mijn pleegouders hadden zelf geen kinderen. Na de oorlog hebben m'n ouders drie maanden lang naar mij gezocht. Ze zijn helemaal naar Haarlem gelopen omdat ze dachten dat ik daar was. M'n vader ging elke dag naar het Bureau voor Oorlogspleegkinderen om te vragen of ze daar iets van me wisten. Via via hebben ze ontdekt dat ik in Limburg zat."

In 'Versteend verdriet' zegt Eduards moeder:
'We bellen aan en je pleegmoeder doet open. Ik vertel dat we jouw ouders zijn,

maar ze gelooft het niet. Ik heb een brief bij me van het Bureau van Oorlogspleegkinderen en een foto. Ze ziet niet dat jij op mij lijkt. Ze wil je niet aan mij geven.'

Daarna spreekt Eduard zelf: *'Mijn pleegmoeder komt me halen uit de tuin. Er staan twee vreemde mensen voor me. Ik herken ze niet. Hoe kan dat ook? Ik was dertien maanden toen ik in Limburg kwam. Mijn moeder wil me optillen, maar ik verschuil me achter de rokken van mijn pleegmoeder.'*

Eduard heeft in het toneelstuk twee rollen, die van zijn moeder en die van zichzelf. Zo wordt het verhaal vanuit twee perspectieven verteld. Eduard: "Ik heb het boek aan Mieke Julien van het Handtheater gegeven en die is op het idee gekomen om er een toneelstuk van te maken. En ze wilde dat ik daarin ging spelen. Ze heeft me ervan overtuigd dat ik het kon."

Voor Eduard zelf was 'Versteend verdriet' een soort zoektocht naar z'n joodse identiteit. Samen met Mieke Julien, die het script schreef en de regie doet, is hij op zoek geweest naar boeken en foto's in het Joods Historisch Museum. "Ik was blij en verdrietig tegelijk. Blij omdat ik daar veel te weten kwam over wat er in de oorlog met mijn familie is gebeurd. Maar ook verdrietig. Van mijn moeders familie hebben 184 mensen de oorlog niet overleefd en van mijn vaders kant 56."

Eerder zei Eduard dat hij graag langer met zijn moeder over haar boek had willen praten. Met 'Versteend verdriet' brengt hij een postuum eerbetoon aan haar.

Versteend verdriet is o.a. te zien in Theater 't OOG in Amsterdam.

Een actuele lijst met speeldata is verkrijgbaar bij het Handtheater, teksttelefoon en fax: 020 - 689 56 57, telefoon: 020 - 412 38 21, e-mail: info@handtheater.nl